

ště. Brzy hemžilo se obrovské sloupoví a rozsáhlé prostranství kolem chrámu nikdy nekončícím proudem dětí, z nichž mnohé bylo mrzáčkem. I několik slepých dětí hrálo si od ostatních sirotek opodál a pohled na malé ty oběti neúprosného Osudu byl velmi trapný.

Obdarovavše sdílného klučinu, chystali jsme se na další naši pouť. Procházeje mezi skupinami hrajících si sirotek, najednou byl jsem uchopen jedním z maličkých hošíků za ruku. Hošík jevil nesmírnou radost a chvatně, ukazuje na mne druhům svým, kteří byli se mezitím kolem nás shromáždili, cosi slovem i posuňky vykládal. V prvním okamžiku domníval jsem se, že hoch je šílený. Přispěchavší opatrovník dětí tázal se hochu, mne pevně držícího, po příčině jeho chování. Zatím co pan Averov rozmlouval s opatrovníkem, který jak se zdálo, podrobil hochu přísnému výslechu, pozoroval jsem hošíka bedlivěji. Celé chování malého klučiny bylo mi však záhy jasné. Byl to jeden ze sirotek, se kterými jsem přijel parníkem „Marete“ před několika dny do přístavu Peiraieus (či Piréa) a který mne ihned poznal. Ačkoliv mi bylo shledání s hošíkem velmi milé, jako s druhem, který prožil se mnou celou tu strašlivou plavbu z Beyrutu ku břehům řeckým, přece jen hošíkovo povídání, které mi p. Averov tlumočil, přivádělo mne do rozpaků. Celému houfu svých kamarádů neúnavně vykládal, s jakou péčí staral jsem se o děti, jim oranže rozděloval, halvu krájel a polévku na palubě vařil. Radostné chování hošíka bylo mi svědectvím, že trochu vykonané mojí povinnosti přineslo dobré ovoce. Zřejmá vděčnost malého klučiny

byla mně krásnou odměnou. Tázaje se opatrovníka, prostřednictvím laskavého mého průvodce, jakým způsobem dostal se hošík mezi sirotky z Anatolie, bylo mi sděleno, že i hoch pochází z pobřeží Anatolského, ale, že nacházel se u rodiny mohamedánské v Charputu, která jej vydala zřizencům komitétu a dítě způsobem tím, že přišlo a bylo zařazeno mezi transporty sirotek dopravované maloasijským vnitrozemím do koncentračního tábora v Halebu. Shledání s hochem bylo příčinou, že musel jsem p. Averovi přislíbiti, že mu o mojí cestě Syrii a přeplavbě s dětmi povím více. Do té chvíle tajil jsem moje toulky Orientem. Dlouho nás hoch pozdržel a vyprovázel nás s houfem kamarádů až před bránu císaře Hadriana. Tam koupivše dětem u staříckého ovocnáře plné čepice fíků a oranžů, rozloučili jsme se s nimi. Můj malý přítel velice plakal a musel býti opatrovníkem odveden skoro násilím. Teprve když jsem mu přislíbil, že ho v budově Zappeionu co nejdříve vyhledám, utišil se a dal se odvésti.

Po kratší prohlídce zbytků brány císaře Hadriana, která jest podnes hlavním vchodem na veliké prostranství Olympieia, nastoupili jsme další svou pouť. Poslední ukázkou řeckých památek za doprovodu p. Averova, byly jím stanoveny veliké skalní hroby, které, jak mně ihned upozorňoval, mylně jsou považovány za bývalé státní vězení pro velezrádce, v nichž měl býti dle pověsti vězněn a později také otráven veliký učenec řecký Sokrates.

Po celou cestu ke skalním hrobům rozmluva naše

jsem kandidátem sebevraždy. Mýlil se, velice se mýlil, neboť v těch okamžicích, kdy stál jsem na molu, nad těmi s hukotem se tříšticími vlnami, vůbec jsem nemyslel na uskutečnění podobné legrace. Byl jsem prostě nadšen, okouzlen pohledy na tu píseň moře a přes to, že zima se mnou řádně lomcovala, vytrval jsem, až mne ruka strážce pořádku z nadšení vyburcovala. Provázen „andělem strážným“, loučil jsem se s mořem. Ukončiv prohlídku města, spěchal jsem zpět do teplých místností nádražní restaurace.

Pestrý život proudící v prostorách nádražní budovy a v místnostech blízké restaurace odškodnil mne částečně za nezdařenou prohlídku města. O čtvrté hodině hlasité vyvolávání nádražního zřízence, oznamujícího odjezd vlaku na srbskou hranici, mne upozornilo, abych si dal prohlédnouti zavazadla a cestovní pas. U přepážky, kde prohlídka se konala, bylo hotové lidské mraveniště. Dav lidí, bavících se živě rozmluvou v různých jazycích, předkládal tam svoje zavazadla a pocity jednotlivců při přiblížení se prohlízejícího zřízence daly se z obličeje mnohých cestujících dobře vyčísti. Mnohý neměl „čisté“ svědomí a snažil se různým způsobem pozornost zřízence od přísnější prohlídky odvrátiti. Ale prohlídka dopadla dobře. Sotva byla ukončena, dáno znamení k nastoupení do vlaku již připraveného. Zhrozil jsem se, když jsem spatřil ty vozy, z nichž v některém měl jsem jeti dál a prožítí jízdu asi osmihodinovou. Všechny vozy byly ve stavu prabidném. Okna vozů byla vytlučena a okenní rámy vůbec chyběly. Ze všech oken strašily nrkenné pře-

pážky, jimiž byly okna skoro ve všech vozech v pravém slova smyslu zabedněny a celý vagon měl tak spíše vzhled boudy na přepravu opic. Na nějaký výběr nebylo pomýšlení a bylo nutno vzít za vděk tím, co bylo připraveno. Ocitnuv se v jednom z oddělení vozu, který zdál se mi z venčí jaksi nejslušnější, podrobil jsem celý jeho vnitřek důkladné prohlídce. Přepážky jednotlivých oddělení byly osekány, v podlaze vozu díry a prohnílou střechou prosakovala voda, která v kapkách padala na podlahu a sedadla. Dnes, kdy vzpomínám jízdy ze Soluně na srbské hranice, živě vidím ten železniční vůz a jeho prostory, neboť s podobnou „raritou“ železničního vozidla nikdy víc jsem se bohudíky neshledal. Brzy naplnil se cestujícími celý vůz. Tma ve voze houstla, světlo ozářilo jenom tehdy a na okamžik temné jeho prostory, když některý z kuřáků zapaloval si cigaretu. Skrčen v koutku oddělení přímo před zabedněným oknem a zahalen v pokrývky, očekával jsem odjezd vlaku. Zima ve voze byla příšerná. Nemožnost pohybovat se volně jenom skřehlost údů zvětšovala a přiznávám, že zuby cvakaly mi zimou. Konečně vlak se rozjel a jeho rozjetím se nastala teprve cesta plná utrpení. Všemi skulinami dral se vítr do vnitř, zima ve voze se stupňovala a kapky vody, padající se střechy, smáčely mi oděv a zavazadla.

Čím více se vlak blížil k srbským hranicím, tím více ubývalo cestujících. Bylo kolem deseti hodin v noci, když v jedné stanici spoře osvětlené vystoupil z vozu zbytek cestujících. V celém voze mimo mne

a muže nevalného zevnějšku nebylo více nikoho. Za další jízdy najednou otevřely se poboční dveře a dva vojíni, až po zuby ozbrojení, objevili se mezi nimi. Žádali cestovních pasů. Mlčky, chvěje se zimou, vyhověl jsem jejich přání.

Můj soused však cestovního pasu neměl. Za rozmluvy, která rozpředla se mezi vojíny a mým sousedem jsem seznal, že jest ruským uprchlíkem a jako důstojník příslušníkem Vrangelovy armády. Byl zaměstnán dle jeho řeči v Soluni a choť jeho s dítkami prý jest ubytována u řeckého popa v pohraniční stanici. Vojíni však „výkladům“ jeho málo rozuměli a pranic na ně nebrali zřetele. Výsledkem výslechu bylo, že soused můj v příští stanici, která byla předposlední před pohraniční stanicí řeckou, musí opustiti vůz a bude eskortován. Táhlé pískání parostroje oznamovalo, že vlak se blíží k předposlední stanici. Mezitím vojíni, uzamknuvše všechny dveře vozu, „zajistili“ si tak uprchlíka a odešli, aby prohlédli vozy ostatní. Sotva zmizeli, soused můj několika slovy snažil se mi vysvětliti svojí situaci a možnost zachránění se před eskortováním. „Skryji se pod lavici“, a až pro mne přijdou, řekněte, že jsem vystoupil ve stanici. Řeceno a v zápětí vykonáno. Zmizel pod lavičkou. Sotva tak učinil, vlak stanul ve stanici. Průvodčí vlaku, který otevřel dveře vozu, ani netušil, že sousedu mému mimoděk velice posloužil. Vzdálil se, zanechav otevřené dveře. Třeskutá zima drala se do vozu a já dveří zavřítí nesměl, neboť ponechání jich otevřenými, mělo býti „corpus delikti“, že Rus ve stanici vystoupil. A

skutečně se tak stalo, jak jsem předpokládal. Vojíní se navráťivší pro svého „vězně“, byli sice velice překvapeni, že vůz je otevřen, ale mimojdoucí průvodčí jim vysvětloval, že on sám vůz otevřel. Vojíní spokojivše se vysvětlením průvodčího, byli zřejmě přesvědčeni o tom, že Rus použil příležitosti k útěku a zmizel. Já, sedící zahalen do pokrývek a třesoucí se zimou, na nic nebyl jsem otázan a proto ani mi nenapadlo vy-zraditi úkryt hledaného. Stráž, zabraná v rozhovor, živě debatujíc asi o „ulétnutí“ ptáčka z klece, vůbec vozu neprohlížela a pískání parostroje, oznamujícího odjezd vlaku, situaci zase jenom zlepšilo. Průvodčí přirazil dveře a tím věc byla vyřízena. Sotva se vlak pohnul, vojíní se od vozu vzdálili a Rus byl zachráněn. Vylezl ze svého úkrytu, jakmile vlak stanici opustil. Zamazan a celý zkřehlý, jen stěží se narovnal. Šťasten, že podařilo se mu strážím uniknouti s obavou opět očekával příjezd vlaku do stanice pohraniční, kde měl však již býti přáteli svými očekáván. Dlouho však netrvalo a trojí táhlé pískání parostroje znovu oznamovalo, že vlak blíží se k cíli svojí jízdy. Rus, aniž vyčkal zastavení vlaku, ještě za jízdy hodně již zmírněné z vozu vyskočil a zmizel v temnu noci.

V nádraží jasně osvětleném vlak stanul. Bylo krátce před půlnocí. Zkřehlý a chvějící se zimou jen stěží přenášel jsem objemná moje zavazadla do nádražní budovy, kde ihned bylo se cestujícím, jedoucím přes řecko-srbské hranice, podrobiti prohlídce. Prohlídka cestovních pasů a zavazadel byla krátce odbyta a já, maje opětne možnost s kontrolními zřízeními hovořiti

srbsky, cítil jsem se již jako doma mezi svými. V útulné, čisté a příjemně vytopené restaurační místnosti nedaleko nádraží povečeřel jsem s neobvyklou chutí. Do odjezdu vlaku bylo mi čekati dvě hodiny. Všechny prostory restaurační byly vyplněny cestujícími a v jednom rohu místnosti seděl v kruhu svojí rodiny a přátel i můj spolucestující Rus z cesty ze Soluně. Byl zřejmě šťasten, že jest mezi svými.

O druhé hodině ráno dáno nádražním zřízencem znamení, aby cestující nastoupili do připraveného již vlaku. Byl třeskutý mráz a ostrý, mrazivý vítr fičel přes nádražní nástupiště. Moje obava, že v nevytopeném voze bude mi nastoupiti další jízdu až do Bělehradu, ukázala se, bohudíky, zcela zbytečnou. Dlouhé, příjemně vytopené a vesměs elektrickým světlem osvětlené vozy očekávaly cestující. Jaký to byl ohromný rozdíl oproti vozům řeckých drah. Vzorná čistota panovala ve všech prostorách vozů a tabulky s předpisy a různými nařízeními, psané srbsky, francouzsky a německy, zřejmě varovaly cestující, aby nezanedbávali nařízení ředitelství státních drah království SHS.

Celá cesta až do Bělehradu uběhla mi ve společnosti spolucestujících srbských důstojníků velmi příjemně. Po celou dobu jízdy vzpomínali jsme příhod, prožitých na různých bojištích v průběhu války světové. V pozdních hodinách nočních druhého dne stanul jsem opět v ulicích metropole srbského království.

Druhý den, kdy rychlíkem nastoupil jsem další cestu přes Subotici, Budapešť, Parkan-Nana do Prahy, odjížděl z Bělehradu také těžce nemocný laskavý můj

příznivec, náš býv. vyslanec Kalina. Odjížděl z Bělehradu, aby nikdy více nevrátil se na zodpovědné svoje působíště, na kterémž pro blaho dvou spřízněných slovanských národů tolik vykonal.

P r a h a — P r a h a — byla slova, táhle průvodčími vlaku hlasitě vyvolávaná, která mne z myšlének a vzpomínek vyrušila ve chvíli, kdy vlak stanul pod klenbou nástupiště nádraží Masarykova. S pocity radosti, že zas nalézám se doma, zdráv, svěží a duševně obrozen, vešel jsem opět do víru života pražských ulic.....

HAREMY

VE SVĚTLE PRAVDY.

Co je harem. — Rodinný život v haremech a selaj selamjiku. — Polygamie čili mnohoženství ve světě mohamedánském. — Koranem povolené mnohoženství a co praví zákon. — Hospodářské postavení ženy muslimanky. — Odloučenost muslimanky ze života veřejného. — Nosení čaršafu a yašmaku. — Kultura západu a emancipace žen muslimanek.

○ rodinném životě světa mohamedánského soudí se v Evropě — a řekl bych v celém „civilisovaném“ západě, různým způsobem. V první řadě jest to hlavně význam slova „harem“, které druzí se nerozlučně k rodinnému životu mohamedánů. A k slovu, které i u nás tak často slyšel jsem vysloviti, — aniž by ten, kdo je vyřkl, znal význam jeho, pojí se otázka, co je to harem?

Mnozí v souvislosti se slovem harem, představují si dům, aneb část domu — paláce — ve kterémž větší počet žen v nádheře, ve snění a zahálce svůj rozkoše plný život prožívají. Tak líčí nám větším dílem život v „haremech“ známý druh literatury, který z důvodů snadno pochopitelných, představu tuto jen

zkresluje líčením v barvách příliš růžových a tím vlastně jen fantasii čtenáře — kází. Ovšem může býti haremem celý dům, palác, aneb jeho velká část, ale to není vždy a zvláště ne v době dnešní. Bývalo tak kdysi v dobách, kdy dvůr sultanův a paláce různých tureckých velmožů bývaly přímo zásobeny děvami národa Čerkeského, který nejenom způsobem tím platil daň padišahovi, ale i vedl zcela pravidelný a rozsáhlý obchod se sličnými dcerami vlastního národa, ale také — a to ponejvíce, děvami svých otroků do Turecka. Svoje sličné dcery prodávali však jenom chudí horalé čerkesští, a stalo-li se, že i bohatý obchodem se zabýval, pak prodával, a to výhradně souvěrcům svým zajaté dívky aneb dcery svých otroků. Při známé sličnosti žen Čerkešanek je pochopitelné, že šly dobře na odbyt a že krasochuť turecká kladla je na první místo v haremu. Ale obchodem s krásným lidským zbožím zabývali se i jiní kmenové kavkazští a černomořští. Byli to hlavně Abchazové, Imeretinci a Gruzíni, jejichž dcery také putovaly do haremů tureckých. Ty však zaujaly vždy místo druhé, neboť pleť jejich nehonosí se čistou svěžestí jakou mají ženy Čerkeské. Jako poslední přicházely nejenom na trh, ale i do komnat haremových — Evropanky. Obchod s krásným lidským zbožím vedl se několik desetiletí ponejvíce z černomořského přístavu Suchum-Kale, který patřil dříve Turecku. Tam přiváděly se tlupy sličných děv z blízka i z dále vnitra zemí Kavkazu a četné lodi turecké očekávaly v přístavu půvabný náklad, aby ho rozvezly do všech končin říše. Obchod vedl

se pravidelně a trval po celou řadu věků. Skončil, — aneb byl hodně omezen, — teprve opanováním Kavkazu Rusy. Zkvétal a šířil se hlavně v dobách, kdy islam zapouštěl svoje kořeny a nabýval půdy mezi kmeny kavkazskými, kteří vznětlivou svojí povahou a nespoutanou volností, stali se mimoděk jeho dobrými průkopníky. Bojů, zuřících neustále mezi jednotlivými kmeny, využili Turci a opanovali rozsáhlá knížectví, dříve samostatných knížat, jímž bylo každým rokem platiti daň způsobem potupným a sice, že jistý počet nejkrásnějších dcer a hochů svého národa odváděti museli jako živou daň sultánovi. Způsobem tím bylo započato ve vlastním obchodu, který rozšířil se postupem doby do pravidelně odbývaných trhů s lidským půvabným zbožím na ulicích měst černomořských.

Býti prodána a zavlečena do haremu tureckého paši nebylo mnohým dívkám a dcerám kmenů kavkazských nijak hanbou a stavem ponižujícím. Nao-pak, lze říci, že ony považovaly svůj odchod z rodného chudičského kraje za povýšení, za vyplnění svých snů a tužeb po nádheře, které doma neměly a která vládla jen v haremech tureckých. Odcházely spokojeny z rodných chýší, obetkaných jenom krásami přírodními, v důvěře, že v lepší život odcházejí, plný zahálky a snění na měkkých, drahocenných kobercích, při šumných vodotryscích a projevech pokory klanících se houfů haremových otroků. Nechaly se prodávati na veřejných trzích za „kalym“, to jest sumu peněz smlouvenou mezi otcem — prodavačem a kupcem — otro-

týkala se výhradně dnešního života statisíců křesťanských uprchlíků maloasijských, kteří po katastrofě smyrenské, odehravši se v září r. 1922, naplnili nejenom samotné Athény, ale i celé okolí města. Velice vzpomínal svého syna-vojína, s nímž seznámil jsem se blíže na parníku „Hyperochy“ a od něhož poslední zprávy došly ze Soluně. Syn jenom stěží zachránil holý život při zběsilém ústupu řeckých vojsk ze smyrenského pobřeží a Smyrny samotné. Pan Averov, stařícký již muž, bývalý voják z dob bojů osvobození Řecka z tureckého jařma, s hrdostí mi vyprávěl o prožitých bitvách na ostrově Krétě. Dnešní rozháraný stav svojí vlasti těžce nesl a nesmírně si stěžoval na utrpěné ztráty v bojích s Turky na pobřeží smyrenském.

Zabrání v myšlénkách o starých zašlých dobách, sešli jsme do velikého, těsného úvozu. Sešli jsme s pustého a skalnatého návrší, na němž zdvihá se malý kostelíček, zasvěcený orthodoxnímu světcí sv. Dimitrii a slove Ai Dimitri Lumbardaris, stanuli jsme před velikou skalní stěnou, která jest pečlivě ohlazena a chová velké tři kobky. Tři vchody vedle sebe umístěné, levý podobu čtverečné, druhé dva kýlovým obloukem dovršené, vedou do hrobů. Každý vchod vede do samostatné prostorné hrobní kobky, z nichž každá jest jiné velikosti. První dvě krajní mají podobu čtvercovou a jsou téměř stejné velikosti. Množství čtverečných otvorů ve skále dvěma řadami vytesaných ve vodorovných přímkách se táhnoucích, jakož i kamenné schodiště, rovněž ve skále vytesané a nalézající se nad čtverečnou kobkou, sloužily asi obyvatelům stavení, které

kárem, vědouce dobře, že rodných svých krajů nikdy více nespatří...

Takovým a podobným způsobem plnily se haremy sultánů a velmožů tureckých krásnými odaliskami, jichž život plný zahálky, nudy a bezobsažnosti zkreslen byl určitým druhem naší literatury tak pestře, ale — lživě.

A opuštěnost žen musulmanek, jakož i odloučenost jejich z veškerého veřejného života — jak bylo alespoň do nedávna — dala podnět k názoru, že harem jest jenom ve světě mohamedánském prostředí, vyhrazené výhradně stykům pána domu s jeho odaliskami.

Tak představuje si náš svět harém. Nejinak, než že jest to dům, aneb část paláce, kde jen „odalisky“ tráví celý svůj život v zahálce, nedělajíce nic více a nic méně, nežli úsměvy a kyprým svým tělem blaží svého pána a majitele. Že takový „harem“ celý jest uzavřen a naprosto nepřístupný, je všeobecné mínění.

Jak mylný to názor! Vždyť možno mohamedánský dům navštívit, případně v průvodu jeho majitele i celý si prohlédnouti a jenom třeba zcela malá místnost, na kterou jsme upozorněni a kolem ní vedeni, jest pro nás nepřekročitelnou s poznámkou: „Tam nemůžeme vejíti — jest to harem“. Jest to místnost, kde ženský svět domu v tu chvíli dlí, ženy mladé, staré, členky rodiny aneb návštěvnice paní domu. Proto jest místnost ta pro nás, cizí návštěvníky mužského pohlaví, nepřekročitelnou, má a musí zůstatí místem posvátným — svojí vlastní hádankou.

Harem jest slovo významem svým v jazyce tureckém asi co posvěcený, zapovězený, nepřekročitelný oddíl domu aneb místo, ve kterém ženy prodlévají, ať již stále nebo dočasně.

Jest to část domu aneb místnost, která i pro průvodce žen, konajících návštěvu u paní domu a byť byli to třeba muži z příbuzenstva, jest nepřekročitelná. Tak každé místo, ať bylo to oddělení železničního vozu aneb pouliční dráhy, kamž žena vstoupila, stává se neodvolatelně „haremem“ pro každého cizího muže.

Krátce řečeno, harem našich dnů, to jest ženská část rodiny mohamedánské, způsobem dle tradičních zvyků složená a též i tak vychovávaná. Nebýti toho uzavření, nosení závoje zv. čaršaf, jímž si turecké ženy vycházejíce na ulici zastírají tvář, nebýti dále nemožnosti vyměnití jediné myšlenky s mužem, není-li to manžel, otec, bratr aneb velmi blízký příbuzný, nebylo by možno o haremu psati sytě zpestřené knihy a pojednání.

Na mé cestě z Drinopole do Cařihradu přihodilo se mi toto: Ve stanici Čataldža — známé čtenáři z dob válek balkánských, — přistoupilo v té době, co já na chvíli své kupé opustil, několik Turkyň doprovázených dvěma muži. Jeden z nich jakmile spatřil, že zamýšlím vstoupiti, rychle mi vejiti zamezil a upozorňoval slovy: „jazag efendi, burada harem“. (Zapovězeno, pane, zde jest harém). Těžko vysvětlil jsem dobrému tomu muži, že mám uvnitř svoje zavazadla; pokynem ruky upozorňoval, že mo-

hou zůstatí na svém místě, on, že jistě na ně pozor dá, ale já musil zůstatí venku. Tak v okamžiku mého se vzdálení, „haremu“ povstal z mého pohodlného kupé, v němž po celý den jízdy jsem si bezstarostně hověl sám.

Puzen zvědavostí a myšlenkou, jaké asi krasotinky skrývá přede mnou přísný ten strážce svého harému, vytrval jsem na chodbičce vozu a bedlivě pozoroval co děje se uvnitř. Věděl jsem, že můj okamžik přijde a že je spatřím. A nemýlil jsem se. Při zapalování cigaret hořící sirka na okamžik ozářila vnitřek vozu a já zahlédl ženy odhalené, ale staré, — staré . . . — A ten dobrý človíček skrýval svoje perly žárlivě je střeže, aby zachoval prastarý národa svého posvátný zvyk! Ale v duchu jsem mu dával za pravdu, neboť střežil svoje, třebaš způsobem brutálním. Jaký kontrast vyvstal asi před očima při vzpomínce, jak „našinec“ ještě svoji ženu obléká a strojí, aby se jiným líbila a vyrovnala případně svoji sokyni, ženě — muže druhého — chudáka vasala. — V průběhu další cesty, kdy stále jsem stál na chodbičce vozu a nechtělo se mi odejítí do některého druhého oddělení, které bylo plné zpívajících tureckých vojínů, ještě dvakrát zahlédl jsem „sličné“ tváře mých spolucestovatelek, které, jak se zdálo, na muže činily nátlak, přemlouvajíce jej, aby mně dovnitř vpustil, neboť mne litovaly, že stojím, zatím, co ony pohodlně a zcela nenuceně si hověly na místě, kde dřívě jsem seděl já.

Mužským návštěvníkům mohamedánského domu, vyhrazena bývá místnost, zvaná „selaj selamjik“ V

té obyčejně hostu podává se pohostinství zvykem orientálním. Černá káva, cigareta, někdy i vodní dýmka — nargile.

Zachovávající prastaré národa svého posvátné zvyky, mohamedáni smějí žítí v mnohoženství. Velká však většina Turků a mohamedánů vůbec, hlavně lidé moderní, mají výhradně jenom ženu jednu. Jisté jest, že Turci jsou velice věrní své jediné ženě a chování se jejich k ženám jiným je zcela odlišné od „dvoření“ se našich mužů ženám jiných, kteří sice oficiálně také jednu jen ženu mají zákonitou, mimo toho však po mnohých se ohlížejí a s těmi styky navazují, — čehož u Turků není. Mnohoženství u mohamedánů, hlavně Turků, velice rapidně klesá. Důvody jsou mnohé. Jedním z nejvážnějších je velice nákladné vydržování více žen a pak emancipace samotná, která ve světě žen musulmanek velmi se šíří a tím mnohoženství zabraňuje.

K silným základům manželské věrnosti lze přičísti vždy a všade následující: Pokud muž — manžel stolu i lože s jednou ženou používá, jest tato zajisté jím milována a ctěna. Schází-li však duševního pouta a hlubších citů krásna k ženě, jest této, v rodinném životě mohamedánů, denně se obávati zapuzení. Muži jest totiž v tomto směru dána úplná volnost se ženou libovolně jednati. Pošle-li jí pryč, nezbývá jí, než odejiti. V tomto směru je ženám světa mohamedánského velmi ubližováno a jejich žití rodinné tím velice trpí. Lze si plně představití a úsudek učiniti o sklamaní zapuzené ženy, které jakékoliv nároky aneb prá-

va nemusí a také ani nebývají nijak respektovány.

V žádném případě není muž povinen jakkoliv se dorozuměti s touto o dalším životě. On je pá-nem a ve všech směrech dávajícím, ji nezbývá než všemu se podrobiti, — neb jinak, denně jest se jí obávati zapuzení. Samozřejmě, že celý chod takového života má velký vliv na výchovu dětí, která v důsledku této příčiny je velice v mnohých případech a potřebách zanedbávána. Jsou však též případy, že je-li žena „silnější“ muže, hraje v domě úlohu vládce a muž bývá pod „pantoflem“.

Úcty a vážnosti v očích všech domácích nabývá žena v rodinném kruhu ve světě muslimanském jednak dožitím vysokého stáří, nejvíce však, je-li matkou synů! —

Až do dnešní doby uzavírání sňatků mezi národy v zemích Blízkého Východu, ať byli to mohamedáni nebo jinověřci, jest výhradně obřadem církevním zpečetěno. Sňatek civilní, dle moderního způsobu našeho, jest věci neznámou a nemožným. Oddávky mohou býti provedeny Imame, knězem aneb rabínem. Manželství muslimanské bývá náhlé a novomanželům není ani dána v mnohých případech možnost vysloviti svého souhlasu před svatbou. Jest uskutečňováno na podkladě „dobrozdání“ starších členů rodiny o nevěstě aneb ženichu. Mrav však káže, aby muž po svatbě byl k ženě pln ohledů a studu. Proto také jednání novomanželů bývá velmi ohleduplné a styky novomanželů soustřeďují se nejčastěji v prokazování úcty a něhy. Pravidlo to v Orientě, kde muž musí si

ženu vydobyti něhou a projevy úcty dříve než se ji zmocní, jest ozdobou světa mohamedánského. U nás čehos podobného zpravidla není. Nové, teprve nedlouho stávající zákonité nařízení dává možnost novomanželům sňatek uzavřít za přítomnosti soudce aneb před místním úřadem. To však není nejdůležitějším činitelem ve formálním, na fóru veřejnosti provedeném spojení dvou lidských duší. Daleko význačnějším a ve svých následcích pozoruhodným jest nařízení nového zákona, že manželství mohou býti zrušena jen před soudem. Manželi není tedy více dána možnost libovolně a kdykoli svojí ženu zapuditi, a musí míti vážné důvody k podepření své žádosti o rozvod a směřodatné je teprve rozhodnutí soudce. Ale nové zákonné nařízení jde ještě dále. Jest totiž i ženě dána plná možnost o rozvod žádati. Jmenovitě má právo učiniti tak v případě, že manžel ještě s jinou ženou aneb s několika ve stav manželský vstoupiti míní. V takovémto případě jest jí dáno plně na vůli, aby vyjádřila se, zda souhlasí a chce se podrobiti takovéto formě rodinného života.

Tvůrci shora uvedeného zákonného nařízení prokázali v tomto případě neobyčejnou chytrost. Přes to, že samotné nařízení vypadá tak, jakoby zbaviti se chtěli „dobrodiní“ zákonem povoleného mnohoženství, není tomu tak. Tím byli by porušili nejenom výhody a práva náboženského zákona, ale popudili proti sobě i zástupce starých zvyků.

Proto volili cestu střední a sice tím způsobem, že polygamie, totiž mnohoženství jest dále zákonitě povoleno, ale že není žena více nucena způsobu takového

rodinného života se podrobiti. V jakém rozsahu toto dobrodiní nového zákonitého nařízení se uplatnilo, těžko lze říci. Jisté jest, že nařízení samo jest na poměry rodinné ve světě mohamedánském charakteristickým.

Velice příznačným zjevem ze života mohamedánů jest, aneb alespoň bylo ještě do nedávna, veliká odloučenost ženy ze života veřejného. I tento prastarý zvyk jest důkazem nízkého postavení ženy. Zásadou bylo a přísných vyznavačů islamu ve vnitrozemí krajů Blízkého Východu jest: „Žena není volnou bytostí, muži se rovnajíci, nýbrž věci; jako víceméně cenný majetek muže, kterým úplně může vládnouti.

Na známou tuto odloučenost ženy mohamedánky různě se u nás pohlíží. Ovšem zvyky a způsoby života rodinného nedovolují vstoupiti do mohamedánského domu tak volně, jako u nás. Nejdříve nutno vždy na obvykle železem pobitá vrata zaklepati, neboť domy v Orientě vždy bývají uzamčeny. K účelu tomu upevněno jest na vratech klepadlo. Klepadlo bývá tvaru různého, někdy velice jednoduché, také však vkusně zpracované. V moderně stavěných domech bývá i zvonkové zařízení. Po zaklepaní čekati jest vždy návštěvníku trpělivě venku, až ze vnitřku domu ozve se hlas, tážající se, kdo klepá. Je-li odpověděno hlasem mužským, zvláště hlasem obyvatelům domu neznámým, nastane v domě spěch a shon. Ženské obyvatelky domu dlící na dvoře aneb jinde mimo obytné místnosti s křikem do těchto prchají. Teprve, až všechny zmizí, přijde služebná domu — v mnohých případech křesťanka — a požádá návštěvníka, aby vešel. Vejíti do mohamedán-

ského domu neohlášen, bez obvyklého zaklepání na domovní vrata, bylo by hrubým porušením starého pořádku, ba lze říci, že urážkou pána domu. Pro přísně věřící mohamedánky bylo by spatření jich cizincem hrubou urážkou.

Za dřívějších časů byli v důsledku toho muezini (mohamedán. duchovní), kteří s výše minaretů čas modliteb oznamují, oslepováni vypícháním očí, aby s minaretů žen, dlicích na nádvoří domů sousedních, neviděli.

S odstraněním ženy mohamedánky z víru veřejného života těsně souvisí nosení závoje. Je nemožno stále ženu uzavřenu držeti, proto musí býti alespoň obličej její závojem pokryt, když vychází. Různý tvar a způsob nosení závoje je rozšířen. V Egyptě ku př. látka ku pokrytí obličeje používaná nosí se tím způsobem, že dosahuje až k očím, ale tak, že tyto odhalené se ponechávají aneb, že dva otvory pro oči jsou upraveny. Závoje Turkyň jsou však z jednoho kusu a tak hustými se zdají, jako by byly neprůhlednými. Barva závoje bývá obvykle černá, tak jako i celý vrchní oděv bývá ponejvíce černý a to nejenom u Turkyň, ale i u žen jiného vyznání. Nosení závoje na různý způsob řídí se krajem a zvyky téhož. V krajích, kde rozšířen jest silně ještě náboženský fanatismus, hraje závoj velikou úlohu. Závoj je nejdůležitější částí oděvu. Tak ku př. v Halebu pozoroval jsem několikrát dívky, soudě dle vzrůstu postav as 10—12leté, že hustým černým závojem měly zahalené obličeje. A byly to žáčky z blízké dívčí školy,

řízené francouzskými učitelkami, které opouštěly školní budovu, nesouce pod pažďím svoje učebné pomůcky. Hustota závoje podmíněna jest také vkusem ženy a jejím založením. Viděl jsem ženy mohamedánky nejenom v Sarajevě, Mostaru, ale i v Cařihradě, Bejrutu a jinde, že hustota jejich závoje byla někdy až směšně malá, takže celý obličej byl krásně patrným a vyzýval svojí bělostí k pohledům, které pranic majitelce něžné tváře nevadily. Nosení však tak průsvitného závoje jest pro hrdinku, která se k tomu odhodlá, spojeno s nebezpečím. Přísné a nenávistné pohledy mužů, dbajících zachovávání starých zvyků, nemilosrdně provinilou stíhají, a byl jsem i svědkem případu v Halebu, že nechybělo mnoho a jedna taková kráska málem by bývala i tělesně ztýrána za svojí smělost několika fanatickými mohamedány, kteří ji po dlouhou dobu ulicí pokřikem a posuňky doprovázeli. Jen zakročením stráže předešlo se snad tragickému zakončení triumfální procházky této mladé krasavice, která, chvějíc se, snažila se útekem zachrániti. — Turecká žena dle starých zvyků nemá žádnému jinému muži ukázati svojí tvář — leč svému choti.

Nosení závoje není však stejně dodržováno v zemích Orientu, byť by i v některých o fanatické vyznavače islamu se jednalo. Na venkově daleko méně se tento zvyk zachovává než v městech a v blízkém okolí. Ba i v městech patrný je rozdíl a sice v tom, že ženy nižší třídy lidu vůbec závoje nenosí, obličej málo zakrývajíce cipem oděvu. Jsou to většinou pracovnice, dělnice aneb prodavačky v baza-

rech, které nemohou prostě zachovávatí starý zákon. Z doby mého působení v zemských bosenských státních službách lesnických, kdy jako správce státního dřevoskladu v Sarajevě měl jsem ku práci přidělené městským magistrátem z nedostatku mužských sil celé desítky žen, mezi kterými byla většina mohamedánek, chodily všechny odhalené. Zjev ten připomíná mi pořekadlo, že nouze i železo láme. Co bylo by bývalo jim platno zachovávatí ponižující je starý společenský řád, když ubohé, hladem a zimou se chvějící přicházely do mé kanceláře, prosíce o práci — tvrdou, těžkou a nebezpečnou za pár krejcarů po celý den vykonávanou.

U kmenů kočujících, jako Kurdů, Beduinů, Turkmenů a jiných, nosení závoje je řídké aneb vůbec odpadá, přes to, že jsou též vyznavači islamu. Tak vzpomínám svého pobytu v osadě Kurdů zvané Jud ed Bam, kde ženy kmene, nezahalené, se v mém okolí volně pohybovaly a opravdu dnes již se nepamatují, kdo více z nás se červenal, když přistihl jsem jich jedenkrát několik při máchání prádla u studny, kde byly oděny kostýmem pramáti Evy a prádlem, z něhož voda jen se cedila, zakrývaly obličeje, nepamatující nikterak na svoji plně obnaženou nahotu těla.

Ve zvyku nosení závoje jsou mnohé rozdíly, a sice hodně patrné. S těmi se setkáváme hlavně v městech a krajích, kde je hojně Evropanů. Vlivem ženské emancipace odchylky ty hojně se rozšířily na poloostrově balkánském, též však v Cařihradě a Smyrně samotné. V Cařihradě nosí Turkyně čaršaf pokud se pohybují v

stávalo kdysi před vchody hrobů a tyto zakrývalo.

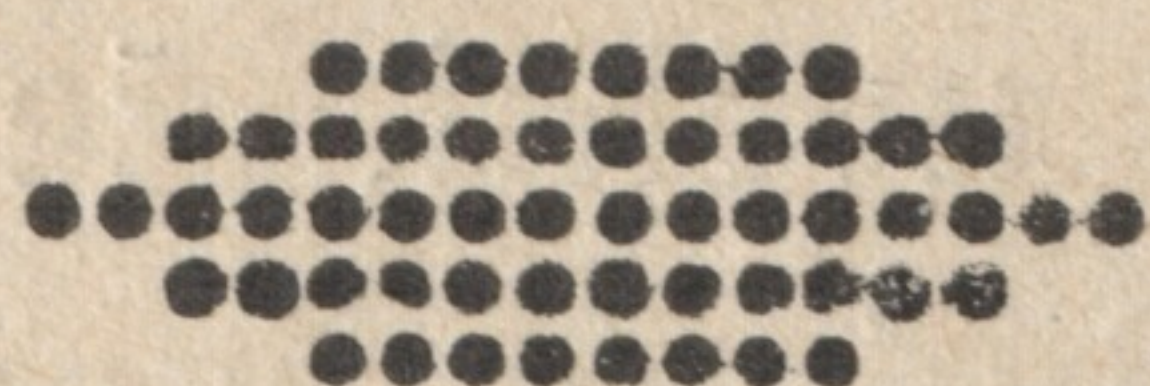
Že skalní ty hroby bývaly obydleny, tomu nasvědčuje pověst udržující se mezi lidem athénským, a sice, že kobky sloužily za útočiště „dobrých paní“, jimž lid přikládal moc čarodějnou.

Prohlídkou skalních hrobů skončena naše pout po památkách athénských, z nichž bylo mi dopřáno spatřiti jenom nepatrnou část. Druhý den z rána měl jsem již odjetí a prodloužiti svůj pobyt v Athénách nebylo mi více možno.

Při návratu do města poslední spočinuly zraky moje na ohromných troskách hradu Akropole, které ztápějice se v paprscích zapadajícího slunce, byly tak krásné a velebné...

Vzpomínaje dnes, pln nadšení a obdivu posvátných těch míst, ku kterým shlíží každý potomek lidu hellénského s hrdostí a láskou nezměrnou, cizinec pak s posvátnou úctou a nadšením — modlím se:

„Ó bohové dávnověcí, vy, kterýmž zasvěceny byly posvátné ty síně Akropole, střežte památníky svého božství k ozdobě věků nehynoucí, neboť nadchly jste lid hellénský, ve velikost vašeho božství přesvědčený, k činům, jimž se žádný jiný kult víry náboženské nevyrovná!....“

mohamedánské části města, zvané starý Stambul aneb Galata, ale jakmile vejdou do evropské čtvrti Pera, již v první ulici odhalují tváře přehozením závoje přes hlavu a staví na odív mnohdy krásnou líč, tajně se radující z pohledů mužů

Zajímavé jest, že v některých krajích ve vnitrozemí Blízkého Východu bývalo zvykem začít nositi závoj na znamení bohatství. Dělo se tak hlavně v krajinách dalekého vnitrozemí v Malé Asii. Byla to spíše ješitnost ženská, která vyjadřovala se v případě dobrého provdání se ženy z nižší třídy lidu, když nové „existenční“ poměry jí dovolovaly nosení čaršafu, aneb byly to prodavačky, které, dopomohl-li jim Allah k jakémusi blahobytu, počaly nositi závoje.

Nucené nosení závoje mívalo též podnět v tom, že žena jako „věc“ a ne volný lidský tvor, byla majetkem muže-pána, který viděl v nosení čaršafu též štít svých práv, snažší zamezení možné nevěry a znemožnění jakékoliv koketerie.

V poslední době, kdy ženský svět mohamedánský vlivem emancipace vede boj tiché revoluce za lepší bytí svého já a odmítá důsledně i nadále podrobovati se zpátečnickým řádům společenským, vydána byla mnohá nařízení nejvyšším duchovním mohamedánským v Cařihradě, k dodržování starých zvyků a v první řadě odstranění závoje přísně zakazuje s nařízením, že starý tento společenský zvyk patří bezpodmínečně k povinnostem náboženského vyznání. — Jest ovšem velikou otázkou, zda všechna ta nařízení, třeba nejprísnější, budou míti vliv a bude docíleno žádaných

XIII.

VZHŮRU K DOMOVU.

Odjezd z Athén. -- „Prvotřídní“ železniční park. — Kolonista. — Soluň. — Prohlídka města. — Brána „Porta Triumphalis. — Anděl strážce. — Další „příjemné“ cestování na řecké železnici. — Ruský běženec. — Opětne doma v Praze.

Mocně dul athénskými ulicemi studený mrazivý severák, když opouštěl jsem město. Cesta moje byla ještě daleká a jenom několik dní zbývalo do svátků Vánočních. Na svátky však chtěl jsem býti doma. Měl jsem opětne před sebou několikadenní jízdu vlakem přes Soluň, Bělehrad, Budapešť — do Prahy. Jaké as nové příhody a dojmy bude mi cestou prožiti, kdy zas stanu v ulicích matičky Prahy a zda zdráv dokončím tu svoji pouť, byly myšlenky, které vířily mi hlavou cestou k nádraží.

Náhlé a prudké zastavení se povozu před táhlou velikou, jednopatrovou budovou mne z myšlenek vyrušilo. Ochotný vozká chápal se již objemných mých zavazadel, ale já překvapen vzhledem budovy, nechtěl jsem ani vozkovi uvěřiti, že zavezl mne správně k hlavnímu nádraží. Budova sama nijak neodpovídala mým představám o velikosti, rozloze a výstavnosti hlavního nádraží sídelního města řeckého království. Domníval jsem se, že vozká zavezl mne omylem před

některou z menších městských stanic. Ujišťování vozky nijak mne nepřesvědčilo a já zanechav zavazadla v povoze, spěchal se přesvědčiti, zda opravdu nalézám se na správném nádraží. V dlouhé chodbě nádražní budovy procházel se již p. Averov s chotí, kteří přišli se na nádraží se mnou rozloučiti. Jeho přítomnost a ujištění, že opravdu nalézám se v budově hlavního nádraží, mne upokojilo. Zaplativ dobromyslnému vozkovi, který s „nevšední“ ochotou pomohl mi zavazadla dopravit do nádražní čekárny, rozhlédl jsem se kolem svého prostředí. Celý vzhled vnitřního upravení nádražních místností byl velmi jednoduchý a představa moje, že odjížděti budu z nádraží neméně výstavného jako byly budovy v městě, úplně ztroskotala. Žádná čistá restaurace, vestibul aneb cos podobného v nádraží neexistovalo. Řada menších místností, z nichž žádná neskvěla se čistotou, s jakou setkává se cestující na příklad v nádražních budovách našich stanic, byla plná cestujících všech tříd společenských. O nějakém třídění se cestujících v místnostech čekáren I. a II. třídy od cestujících III. třídy nebylo ani památky.

Procházeje se svými přáteli na otevřeném nástupišti, příjemně byl jsem překvapen českým nadpisem na dlouhém jednom vagoně, který patřil „Mezinárodní společnosti spacích vagonů“. Nápadně lišil se vůz úpravou svojí od celé řady v bídém stavu se nacházejících vozů řeckých, jimiž parostroj nemilosrdně s místa na místo postrkoval. Na lůžkovém voze tabulka česky psaná udávala směr jízdy, kterou vůz na svých cestách projíždí: „Praha—Bratislava—Budapešť—Bělehrad“

—Athény“, nebyla pro mne jména sice nijak „exotická“, ale když jsem je četl na nádraží athénském, byla mi, jsouce psána v mojí mateřštině, jakýmsi milým prvním pozdravem z vlasti.

Prudké první zvonění nádražního zvonu mi oznamovalo, že čas k odjezdu se rychle blíží. Ze všech prostor nádražní budovy vyhrnuli se cestující a každý spěchal, aby dle možnosti našel si místo co nejpríjemnější. Také i já, zanechav svá zavazadla pod ochranou pana Averova, snažil jsem se vynajít si příhodné místo. Na dlouhé hledání nebylo času a obava, abych konec konců nezůstal bez místa vůbec, rozhodla, že zaujal jsem v brzku v jednom oddělení posud prázdné místo. Okna ve voze chyběla a okenní rámy většinou byly vyplněny dřevěným mřížovím. Pro panující přítmi ve voze ani jsem v první chvíli nepozoroval, že sedím nad „slušnou“ dírou, přímo nad kolem vozu v podlaze proráženou. Nával cestujících byl veliký a proto hledati si jiného místa považoval jsem za málo slibující pochůzku ve vozech ostatních. Jen s velikou námahou podařilo se mi, za přispění několika ochotných spolucestujících vtáhnouti do vozu svoje objemná zavazadla.

Druhé a třetí zvonění nádražního zvonu se rychle opakovalo. Rozloučiv se s laskavými hostiteli, kteří až do odjezdu vlaku na nástupišti setrvali, s pohnutím opouštěl jsem dobré ty lidi, s nimiž nikdy více se neshledám a kteří projevili ke mně, cizinci, tolik upřímného přátelství.

Celá jízda do Soluně potrvati měla osmnáct hodin.

Samotná jízda však zdála se mi velmi pomalou, neboť rychlost vlaku neodpovídala místy ani rychlosti našich pověstných lokálků. — Nemožnost vyhlížeti ven na míjející krajinu v důsledku toho, že okno, u kterého jsem seděl, zabedněno bylo prkennými přepážkami, zvyšovala jen nepříjemnou jízdu. Vůz klátil se jako opilec, stěny jeho vrzaly, všechna oddělení byla plná cestujících a mračna dýmu zahalovala všechny prostory. Cítil jsem již předem, že celá jízda bude hodně nepříjemnou. Jen chvílemi vycházel jsem na plošinu vozu a kochal se pohledy na divukrásnou krajinu, nesčetná údolí a zasněžené vrcholky hor pohoří Olympu. Čím více vlak stoupal, projížděje četné tunely a veliké, směle nad sráznými propastmi vybudované mosty a víc a více opouštěl jihovýchodní stráně horstva, které mu bylo projeti, zima ve vagoně se stupňovala. Všechni skulinami chatrné střechy vozu, pobočních, vrzajících stěn a dírou v podlaze drál se mrazivý severák. Zahalen do pokrývek a sedě na balíku koberců, z obavy, aby mi nebyly odcizeny, jsem usnul.

Silné hlasy lidské mne probudily z příjemného spánku. Vlak stál v jakési stanici, ve které musili všichni cestující přestoupiti do vlaku již čekajícího a jedoucího dále do Soluně. Bylo 10 hodin v noci. Dík ochotě spolucestujících, kteří sami chápali se mých zavazadel, dostal jsem se v posledním okamžiku již do rozjíždějícího se vlaku. Vůz byl spoře osvětlen a do posledního místečka přímo vyplněn různými zavazadly. Citelná zima číselala ze všech koutů. Mnohá okna „honosila“ se polovičkou aneb jen střepinami skleněných tabulí a za

jízdy ty zbytky oken řinčely a vypadávaly. Po mém boku seděl otec malíckého křiklouna, kterého snažila se naproti mně sedící sličná maminka uspat. Soused můj hovořil s chotí svojí německy. Brzy jsme se seznámili. Byl rodákem z Liberce a jako obchodní cestující na cestách svých v Řecku poznal v Athénách svojí sličnou choť. Jeli k rodičům jeho paní do Soluně. Byl také „Čechoslovák“, jak mi s nádechem hrdosti sděloval. Česky však slova nehovořil. V duchu jsem si vzpoměl na poznámku jednoho úředníka z našeho vyslanectví v Athénách, že sice kolonie „Čechoslováků“ v Řecku je dosti četná, ale že ani jeden příslušník kolonie česky nehovoří. Za to choť mého souseda projevila několikráte přání navštívit rodiště svého manžela a spatřit Prahu. Z celé rozmluvy souseda jsem poznával, že v duši svojí není nijak valně potěšen stavem poměrů v naší republice, že za Rakouska „bývaly“ lepší časy a podobně. Byl, jak jsem přesvědčen, příslušníkem republiky jen na papíře, s ní však necítil a byla mu lhostejna.

Jeho jméno plně nasvědčovalo tomu, že děd jeho, ale ještě spíše otec, sotva byli čistokrevnými syny Germanie. „Poturčenec horší Turka“, myslel jsem si v duchu.

Časně z rána přijeli jsme do Soluně. Zima byla třeskutá. Mrazivý severák divoce se honil ulicemi a se sněhem padal na rozbředlou zem místy velice špatně dlážděných a rozjezděných ulic. Odpoledne v pět hodin měl jsem jeti dále. Přes to, že počasí bylo k vycházce a prohlídce poměrně dosti vzdáleného od

nádraží města velice nepříznivé a já pro stávající počasí byl jenom lehce oblečen, přece odhodlal jsem se využití času k návštěvě města.

Brodě se blátem s akrobatičností vlastní alpským lezcům, přeskakoval jsem spousty jam a kamenů, stavičích se mi v cestu ve špinavých a na mnohých místech bez chodníků křivolakých ulic města. Po dlouhém procházení různými ulicemi, kdy mrazivý vítr až do kostí pronikal a do očí zaháněl mi spousty deště, dostal jsem se ku zbytkům staré brány, zvané „Porta Triumphalis“. — Podivně odrážely se zbytky staré vítězné té brány šedí svého staviva od silné vrstvy sněhu, který lemoval hoření části brány.

Procházeje se uličkami bazaru brzy došel jsem ku břehu moře. Moře bylo silně zvlněné a na vlnách jeho houpalo se jenom několik opuštěných lodí plachetních. Celý přístav byl smutný, ze žádné strany neozývaly se hlasy plavců, pískání lodních sirén a tím méně skřek sněhobílých racků, kteří nad vodami tak rádi poletují. Po celé délce nábreží nepotkal jsem povozu a chodci zahalení do svých plášťů spěchali kolem mne, aniž pohlédli na širou hladinu moře, kterou bičoval a pěnil divoký severák. A přec bylo moře tak krásné, tak úchvatné a okouzující. Dlouho vydržel jsem státi na samém okraji kamenného mola, přidržuje si klobouk, aby mň ho vítr do spěněných vln nezavál. Nešetrně uchopen za ruku, rychle jsem se obrátil a zřel před sebou státi strážníka, který cosi rozezleně hovoře, snažil se mň, ukazuje do spěněných vln, něco vysvětliti. Dobrý ten muž jistě se asi domníval, že